

“Világ proletárjai, egyesüljetek!”

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

VIII. évfolyam 10-11. (85-86.) szám

2004. szeptember-október

Még egyszer a szélsőjobboldali veszélyről

“A Szabadság” hasábjain (2004. augusztus 6.) Thürmer Gyula újból kinyilatkozta: Magyarországon szerinte ma egyáltalán nincs szélsőjobboldali vagy netán fasiszta veszély, a nem létező szélsőjobboldali fenyegetéssel szemben nincs szükség semmiféle szélesebb összefogásra. “Köszöni” a Marx Károly Társaság és más szervezetek szerinte felesleges aggodalmát ezzel kapcsolatban, de nem kér belőle. A múlt század 30-as éveinek kommunista mozgalma “hibát követett el, amikor a szociáldemokratákat tekintette ellenségnek, és nem vette komolyan Hitlert” – állapítja meg. Ma azonban szerinte ilyen veszély egyáltalán nem fenyeget. Állítását Thürmer elvtárs azzal támasztja alá, hogy “ma 2004-et írunk, nem egy vesztes világháború után vagyunk, Európában nem tombol az éhség és a nyomor. Nincs szélsőjobboldali vagy netán fasiszta veszély.”

Nem kívánunk itt most részletesebben foglalkozni azzal a leegyszerűsítéssel, hogy a kommunista mozgalom “nem vette komolyan Hitlert”. A kommunisták mindig is komolyan vették a fasiszta veszélyt, és az első vonalban küzdöttek a fasiszmus ellen. Az antifasiszta harcnak a 30-as, a 40-es években számos kommunista mártírja volt. Közéjük tartozott Ságvári Endre is, akinek emléktábláját nemrég a Marx Károly Társaság is megkoszorúzta. Büszkék vagyunk az antifasiszta harc kommunista mártírjaira, emléküket, áldozatos harcuk tanulságait ma is ápoljuk. Más kérdés, hogy a szektás hibák egyideig nehezítették és akadályozták a szélesebb antifasiszta összefogást. Mint ahogy a fasiszmus számára egyengette az utat a liberális polgári demokrácia kiüresedése, a weimári demokrácia összeomlása, a polgári és szociáldemokrata politikusok elvakult antikommunizmusa is. Eppen a 30-as években, a kommunisták kezdeményezésére, az antifasiszta harc gyakorlati tapasztalatai alapján jött létre a fasiszmus elleni harcban kommunistákat, szociáldemokratákat, polgári antifasisztákat egyesítő népfretpolitika, melynek tanulságáról és jelentőségéről ma sem feledkezhetünk meg.

Felszínesnek és alapvetően tévesnek tartjuk azonban azt az említett cikkben található érvelést, amely szerint miután ma, 2004-ben, “nem egy vesztes világháború után vagyunk”, és “Európában nem tombol az éhség és a nyomor”, ezért állítólag nem beszélhetünk szélsőjobboldali vagy netán fasiszta veszélyről. Ez a megfogal-

mazás azt sugallja, mintha a fasiszmust kizárólag vagy főleg a vesztes világháború, az éhség és a nyomor szülné, a fasiszmus valamiféle lokális, térben és időben korlátozott történelmi jelenség lenne. A valóságban a fasiszmus magának a kapitalizmusnak a természetéből, annak átfogó és mély válságából következik. Az uralkodó osztály legagresszívabb, legrakciósabb köreinek erőszakos eszköze osztályuralmuk biztosítására, a munkásosztály forradalmi mozgalmának megfélemlítésére és elnyomására, az imperializmus ellentmondásainak kiéleződése idején. A fasiszta mozgalom a kizsákmányolt dolgozó osztályokat mindenütt populistá, ál-antikapitalistá, nacionalistá, fajgyűlölő demagógiával tévesztik meg, miközben a fasiszták Németországban, és másutt is, a hatalmat a nagytőke aktív támogatásával és segítségével kaparintották meg, azt a kapitalista rendszer védelmére és megszilárdítására, az antikapitalista munkásmozgalom erőszakos likvidálására használták fel. Dimitrov klasszikus meghatározása szerint a fasiszmus “a fináncsőke legrakciósabb, legsovinisztább, legimperialistább elemeinek nyílt terrorista diktatúrája”. Ennek legrakciósabb, de nem egyetlen válfaja a német típusú fasiszmus: a náciizmus volt.

A fasiszmus nem szűkíthető le a náciizmusra, nem térben és időben körülhatárolható egyszeri történelmi jelenség, hanem a kapitalizmus imperialista szakaszának törvényszerűen kialakuló nemzetközi tendenciája, amely történelmileg változatos formában jelentkezett, illetve jelentkezik. Nemcsak Németországban, Olaszországban, Spanyolországban, Portugáliában, Magyarországon, Japánban, ahol a fasiszmus egy ideig ténylegesen hatalomra került, de olyan “demokratikus” országokban is, mint Franciaország, Anglia, USA, Hollandia és mások. A totális fasiszmus mellett létrejöttek a fasiszmus “kevert” formái, korlátozott parlamentarizmussal, a nyílt antiszemizmus mellett a rasszizmus és fajgyűlölet “kifinomultabb” megnyilvánulásai. Rövidlátás lenne a német totális fasiszmus, a náciizmus sajátos történelmi jegeit (a parlamenti formát, a parlamentáris demokrácia intézményeit nyíltan felszámoló totalitárius rendszert, a “zsidó kérdés végső megoldására” irányuló szélsőséges antiszemitizmust) tekinteni a fasiszmus egyedüli ismérvének, és kizárólag ezen mérni a fasiszta veszély mértékét. Óncsalás lenne

ezek hiányában azzal nyugtatni magunkat, hogy nálunk nincs is fasiszta veszély.

A fasiszta veszély ma nemzetközi méretekben objektíve a kapitalizmus természetében, annak transznacionális monopolitokés formájában, a tőkés rendszer ellentmondásainak fokozódó kiéleződésében gyökerezik. Lehet, hogy “nem egy vesztes világháború után vagyunk”. De a volt szocialista országokban végbement tőkés rendszerváltás az érintett országok számára (és nemcsak az ő számukra) felér egy vesztes világháborúval. A szocialista világrendszer megszűntével a fejlettebb tőkés országokban is sietve felszámolták a “jóléti állam” korábbi szociális vívmányait. Az “egypólusúvá” vált világban ma semmi nem korlátozza a neokolonialista imperialista politikát. Mélyül a szakadék a kevés gazdag ország és a szegény országok között, melyekben az emberiség túlnyomó többsége szegénységben és nyomorban él. Olyan világban élünk, amelyet nemzetközi méretekben a terrorizmus és ellenterrorizmus eszkálcója jellemez. A katonai túlerővel rendelkező szuperhatalom politikájának szerves részévé vált a nyílt erőszakkal való fenyegetés, a nemzetközi jogot felrúgó preventív háború indítása. Példátlan méreteket ölt a fegyverkezés, a legmodernebb tömegpusztító fegyverek felhalmozása, gyors ütemben növekszik a társadalom életének militarizálása. Lehet, hogy “Európában nem tombol az éhség és a nyomor”. De Európa szerte jelentősen növekszik a munkanélküliség, fokozódik a létbizonytalanság, szaporodik a létminimum alatt élők, a talajvesztett “marginizálódó” rétegek, a “leszakadtak”, “deklaszálódottak”, a hajléktalanok száma, terjed a szegénység, nő és terjed a “roncs-társadalom”. Nagy léptékben növekszenek a társadalmi különbségek és szociális feszültségek. A vendégmunka elterjedésével, a migráció növekedésével párhuzamosan felerősödött az idegenellenesség. Számos európai országban fenyegetően növekszik a nacionalista szélsőjobboldali radikális irányzatok befolyása. Több mint elegendő gyűlékony anyag halmozódott fel a fasiszmus fellángolásához. Vakság lenne azt mondani, hogy ebben a világban a fasiszmusnak nincs társadalmi talaja, és ezért fasiszta veszéllyel nem is kell számolnunk.

Fokozottan vonatkozik ez Magyarországra, ahol a tőkés rendszerváltás ered-

(folytatás a 2. oldalon)

(folytatás az 1. oldalról)

ményeként "vadkapitalizmus" alakult ki. A magyar gazdaság a nemzetközi tőke szabad vadászterületévé vált. Az új eredeti tőkefelhalmozás, a zsákmányszerzéssel, korrupcióval és kliensrendszer építéssel végbement privatizáció gyorsan gazdagodó, mohó és zsákmányéhes új tőkésosztályt hozott létre. Ezen belül is éles konkurenciaharc kezdődött a zsákmány újrafelosztásáért. A népesség kétharmada azonban vesztese a rendszerváltásnak. Másfélmillióan elvesztették munkájukat. A munkások szervezettsége és érdekvédelmi képessége drámaian csökkent. A rendszerváltás során a munkások reálbére, a nyugdíjak reálértéke két évtizeddel esett vissza. Közel egy millió a tartósan munkanélküliek száma. Több mint millióan kilátástalan mélyszegénységben élnek. A "középosztályhoz" tartozók széles rétege lecsúszik és elszegényedik. A közalkalmazottak fizetése megalázóan alacsony. Az egyéni vállalkozók jelentős része bizonytalan egzisztenciájú kényszervállalkozó. Szinte nincs olyan társadalmi réteg, amely ne érezne frusztrálnak és becsapottnak magát. Az elégedetlenség és frusztráltság táptalaja a szociális és nacionalista demagógiának, mindenféle populizmusnak. A politikai helyzet labilis és ingatag. Felfokozott légkörben az ország egymással ellenségesen szembenálló táborokra – "két országra" – szakadt, ami a szélsőjobboldali, fasiszta és fasisztoid erőknek lehetőséget biztosít ahhoz, hogy a zavarokban halásszanak. "A kapitalizmus embertelensége mindennapjaink részévé vált, megszoktuk" – olvashattuk *Karacs Lajosné* cikkében (A Szabadság, július 30.). Egy váratlan logikai bukással ebből azt a következtetést vonja le, hogy "a fasiszmus ma egyáltalán nem fenyeget bennünket, sőt annak még egy *lightos* hungarista változata sem".

Az "ordas eszmék", a barna illetve zöld mélyfertőző vírushatás azonban jelen vannak a magyar társadalomban, és virulensek. A vírus hordozó korántsem csupán az idézett cikkben eufemisztikusan "lightosnak" nevezett hungarizmus, utcai demonstrációkat szervező "Vér és Becsület", "Lelkiismeret '88", "64 vármegye", és társaik, tisztelgő emlékkiállítás a községi Szálasi-bunker helyén, legutóbb a nagykörút házainak telemázolása Szálasi éltető jelszavakkal és nyilas jelképekkel. A vírusok terjesztésében tevékenyen részt vesz a Fidesz által felkarolt és támogatott, Orbán Viktor által előfizetésre kiemelten ajánlott jobboldali sajtó. A "Demokrata" hetilap Budapest fel-szabadulásának évfordulóján a budai vár német és magyar fasiszta védőit Európa végelemében a kommunizmus ellen harcoló hőskölként ünnepelte. Legutóbb a "Magyar Nemzet" a fasiszmus ellen a magyar szabadságért és függetlenségért harcoló Ságvári Endrét köztörvényes bűnözőnek és közönséges terroristának bélyegezte, és védelmébe vette az őt meggyilkoló Horthy-rendszert. A Hír-TV és a jobboldali Sajtóklub odáig ment el, hogy ha emléktáblát állítanak a kommunista Ságvárinak, ugyanezzel a logikával emléktáblát lehetne állítani Szálasi Ferencnek is. A közszolgálati Rádió va-

sárnapi politikai magazinműsora rendszeresen közöl "holokauszt-tagadó" és más burkoltan antiszemita jegyzeteket. Az idegengyűlölet és gyűlöletbeszéd, a kódolt és kódolatlan antiszemitizmus, cigányellenesség, rasszizmus szabadon nyilvánul meg sportrendezvényeken és politikai tüntetéseken, cikkekben és beszédekben. Terjednek a fasiszta ideológia olyan elemei, mint a nacionalista demagógia és sovinizmus, a vallási türelmetlenség és kultúrharc, a vezérkultusz, a politikai erőszak, a rend és a kemény kéz kultusza. Nem beszélhetünk fasiszta veszélyről?

A fasiszta veszélyt csak növeli, hogy a legnagyobb ellenzéki párt, a jobboldali Fidesz - Magyar Polgári Szövetség cinkosan asszisztál és falaz a szélsőjobboldali, fasiszta, neofasiszta, hungarista nézetek terjedéséhez és mesterséges gerjesztéséhez. A jobboldal politikai vezérkara ebben a kérdésben is kettős politikát folytat. Politikai szalonképessége megőrzése érdekében egyfelől magát hivatalosan mérsékelt nemzeti jobbközépnek igyekszik feltüntetni, sőt időnként baloldalinak álcázza magát, szavakban antikapitalista követeléseket hangoztat, a magyar munkások érdekeire hivatkozik. Másfelől holdudvarában nemcsak megtűri, hanem védelmezi és bátorítja a radikális szélsőjobboldali csoportosulásokat, kacérkodik velük, a nyíltan szélsőjobboldali megnyilvánulásoktól nem hajlandó elhatárolódni. A nemzeti szólamok hangoztatása, a képmutató populistá demagógia mögött a valóságban azonban igazi szélsőjobboldali politika és agresszív hatalmi törekvés rejlik.

A Fidesz-uralomból, hatalmi arroganciájából, a rosszemlékű úri Magyarország feltámasztásából, minden ellenfelére partalanul kiterjesztett antikommunista intoleranciájából, szakszervezet-ellenes, munkásellenes, nyugdíjasellenes, szövetkezetteljes politikájából, fanatikus irredentizmusából és sovinizmusából gyakorlati izelítőt kaptunk az Orbán-Torgyán kormány országglása idején, szent koronástól, terrorházastól, Orbán Viktor történelmi vizionálásával, és Kövér László "köteles" fenyegetéseivel fűszerezve. A megfélemlítő jobboldali választási kampány ellenére a választók a 2002-es választáson leváltották a jobboldali Fidesz-kormányt. Orbán Viktor és jobboldali hívei azonban nem voltak hajlandók elismerni az elszenvedett vereséget. Továbbra is a nemzet – az egész nemzet – egyedüli képviselőjeként léptek fel, politikai ellenfeleiket az ismert jobboldali demagóg retorikával nemzetellenesnek bélyegezték, a harcot a kezükből kicsúszott hatalom visszaszerzéséért valóságos politikai polgárháborút indítottak. Nyomásgyakorló eszközként, előretolt politikai rohamosztásként létrehozták a polgári körök hálózatát. Orbán Viktor vezérkedése mellett egy zászló alatt "egyesítették", igyekeztek egyesíteni az egész jobboldali táborot ("egy a zászló – egy a tábor"), az MDF-től a Jobbik Magyarországon keresztül a MIÉP-ig. Orbán Viktor politikai megnyilatkozásai semmi kétséget nem hagynak afelől, hogy vezetésével a Fidesz-Magyar Polgári Szövetség diktatórikus egypárti kormányzásra készül. Tartósan kíván a visz-

szaszerzett hatalomban berendezkedni, azt semmilyen körülmények között nem kívánja még egyszer kiengedni kezeiből. A Munkáspárt elnöke cikkében diszkrétan hallgat a Fidesz igazi politikai céljáról, a Fidesz politikáját csak "lightosnak" bírálja, miközben a szocialista párt politikájának jobboldali vonásait számos kérdésben nem alaptalanul élesen támadja. Nagyfokú politikai farkasvakság kell ahhoz, hogy ebben a helyzetben valaki azt állítsa: semmiféle jobboldali, netán fasiszta veszély egyáltalán nem fenyeget bennünket, naivitás azt hinni, hogy a fasiszmus kérdésében akár ideiglenesen is egy utunk lehet szociáldemokratákkal és polgári antifasisztákkal. A legnagyobb veszély az, ha idejében nem ismerjük fel a fenyegető jobboldali veszélyt, és nem veszünk fel vele a harcot, nem mozgósítunk ellene, amíg még nem késő. Nem akkor kell farkast kiáltani, amikor az már megette a bárányt, hanem lehetőleg előtte, hogy a bajt megelőzzük.

Thürmer Gyula cikke mereven szembe állítja egymással az osztályharcot és a szövetségi politikát, a kapitalizmus elleni harcot és a fasiszma elleni harcot, a neoliberalizmus bírálatát és az antifasiszta összefogást. Ha szövetségi politikára, ezen belül antifasiszta összefogásra törekednénk, írja, ezzel "a neoliberalis politika elleni küzdelmet adnánk fel", az osztályharcról mondanánk le. Ez nem igaz. A fasiszmus lényege és társadalmi funkciója szerint a kapitalizmus válságterméke, a finánc-tőke legreakciósabb, legsovinizsább, legimperialistább elemeinek diktatúrája, a munkásmozgalom kíméletlen elnyomása. A fasiszma elleni harc maga is az osztályharc fontos része és aktuális követelménye. Az antifasiszta összefogás nem jelenti marxista, kommunista elveink feladását, nem jelenti, hogy lemondunk a neoliberalizmus, a szociáldemokrácia bírálatáról, mint ahogy ők sem mondanak le a kommunisták bírálatáról. Csupán annyit jelent, hogy a különösen veszélyes közös ellenséggel: a fasiszmussal szemben összefogva, együttműködve lépünk fel. Ez ma a munkások és az antikapitalista baloldal elemi érdeke.

Az lenne naivitás, ha azt hinnénk, hogy a munkásosztály az osztályharcban egyedül, szövetségeseik és ideiglenes szövetségeseik nélkül is győzhet. Marx elvileg is bírálta azt a szektás jelszót, amely szerint "a proletariátussal szemben valamennyi osztály egyetlen reakciós tömeg". A munkásosztály fontos politikai feladata, hogy a tőke elleni harcban megnyerje a nem proletár dolgozók minél szélesebb rétegeit, a saját érdekében felhasználja a burzsoázia különböző csoportjai közötti ellentéteket. "Csak az félhet az ideiglenes szövetségektől, még ha megbízhatatlan emberekkel is kötik őket, aki nem bízik önmagában" (Lenin).

A *Marx Károly Társaság* és a *Dialektika* a marxizmus szellemében továbbra is kötelességének tartja, hogy a Munkáspártot óvja a jobboldali, szélsőjobboldali, netán fasiszta veszély lebecsülésétől, felhívja a figyelmet a helyes szövetségi politika fontosságára, szorgalmazza a széleskörű antifasiszta összefogást. Ennek szükségességéről győzött meg bennünket Thürmer Gyula cikke is.

Belpolitikai jegyzetek

A szocialista-liberális kormányzás – tömegbefolyása csökkenésével – már jó ideje veszélyes szakaszba került. Elmélyítette ezt a Medgyessy miniszterelnök iránti bizalom meggyengülése, amit kétségtelenül elősegítettek a kormánypolitika sűrűsödő neoliberais hibái, valamint a kisebb koalíciós párt törekvései, hogy a hibákat saját céljaira aknázza ki. Tovább bonyolította a helyzetet, hogy újjáéledtek az MSZP-n belüli egykori reformkörök, és versengve igyekeztek megszerezni a párt és a kormány vezetését.

A *jobboldali erők*, miután megnyerték a választásokat az EU-parlamentbe, erőteljes támadást indítottak, hogy a 2006-os választásokon, vagy még előbb visszazerezzék a hatalmat. Ez a fordulat nehéz helyzetbe hozná a dolgozók érdekei érvényesítéséért küzdő baloldalt, felerősítené a polgári diktatúra szélsőséges módszereit, tovább korlátozná a dolgozók demokratikus jogait.

Az EU parlamenti választásokról a lakosság többsége távol maradt, jelezve egyrészt a dolgozó tömegek *passzivitásba* torkolló elégedetlenségét, másrészt a tudatosabb *aktív* erők elutasító kritikáját. Figyelmeztető jel, hogy a jobb- és szélsőjobb-oldal aktívabban tudta mozgósítani megteremtő szövegeivel a maga radikális és konzervatív támogatóit, nem utolsósorban az ún. "nemzeti petíció" révén, amelynek álságos *szociális demagógiája* és *mértéktelen nacionalizmusa* nem maradt hatástalan.

A kormánypártoknak a választások utáni tétovasága tovább súlyosbította a helyzetet. A gazdasági makromutatók viszonylagos javulása elsősorban a transznacionális tőke extraprofitját növeli; a dolgozók nagy tömegeinek életkörülményei nem javulnak arányosan, inkább stagnálás, sőt visszaesés tapasztalható. A mélyebb okokat vizsgálva, vakság lenne nem látni *aháborúkba* keveredés, a transzatlantista akciókban való nagyobb szerepvállalás negatív gazdasági és pszichológiai visszahatásait, az erősödő lakossági ellenérzések nemcsak hazai, de nemzetközi méretekben is. Azt sem lehet elkendőzni, hogy mindezek következtében megrendültek a gazdasági-jóléti fejlődésbe vetett remények, erősödött az *euroszkeptizmus*: máris érzékelhető az eltűzött víziók gazdasági megalapozatlansága, az EU-ba újonnan belépő országok támogatási kvótáinak csökkenése, a *kétsébeeső fejlődés* burkolt-nyílt keresztülvitele. A belpolitikai nehézségek fokozódásában kétségkívül szerepe van annak is, hogy az *Európai Unióban növekedett a jobboldali konzervatív erőfölény*, s a szociálreformista erők nemcsak nálunk, de más, eddig szociáldemokrata vezetőségű államokban is súlyos nehézségekkel küszködnek, visszaszorulóban vannak. A közel-keleti, iraki, afganisztáni, dél-amerikai imperialista agressziók kudarca kedvező jelzés, de az ame-

rikai elnökválasztás újabb bizonytalansági tényezőként nehezíti az előrelátást.

A progresszív politikai erőknek nagyon keskeny ösvényen kell kivezniük az országot a nemzetközi gazdasági, szociális, külpolitikai, katonai és ökológiai válságból, amelynek körvonalai egyre világosabbak. A Medgyessy-kormány a biztató kezdet után – amelynek ígéretével a választásokat megnyerte – tétovázott és késlekedett; nem támaszkodott a baloldali szakszervezetekre, nem javított a munkásság, a falusi szegénység, a hátrányos helyzetbe került idős és ifjú rétegek sorsán, ehelyett engedett a neoliberais nyomásnak, és elvesztette természetes tömegbázisát. Az EU-választás kudarca után sem ocsúdott, nem kezdett azonnali offenzívába.

Az MSZP kongresszusának előkészületei, a kibocsátott programtervezetek mindmáig határozatlanságokat mutatnak, s a kibontakozott kormányválság sem kecsegtetett reménykeltő kilátásokkal. Az "új szociáldemokrácia" koncepciója nagyjából a blairizmus-schröderizmus hazai reformista változata. A reformkörök számos árnyalatának újraéledése, megtevesztő "újbaloldalosság" csak fokozza a zűrzavart, a szétziláló belső harcokat. Még arra sincs bátorságuk, hogy a szociáldemokrácia progresszív hagyományaihoz, vagy legalább Szocialista Internacionálé centrista és baloldali szárnyához igazodjanak, például a háború kérdésében. "Szegénységpolitikát" hirdetnek határozott munkás-agrár-alkalmazotti érdekvérvényesítés helyett, s különösen káros, hogy mindmáig nem bontakozott ki egy reális, progresszívebb, a hazai komparatív előnyöknek megfelelő gazdaságpolitika szándéka. Ez különösen sajnálatos a nagy próbatétel: a költségvetési tervezet küszöbön álló országgyűlési benyújtása előtt. A programalkotó és jelöltállító versenyekben, úgy tűnik, legalább is a legutóbbi időkig háttérbe szorultak a *baloldali szocialisták*, nem is mutatkozott komolyabb törekvés *baloldali összefogásra*.

Ma még csupán szűk körök sürgetik, és meglehetősen erőtlenül, hogy a szocialisták, a kommunisták, a felvilágosult kispolgári-polgári radikálisok, a baloldali civil szervezetek működjenek együtt a szociális haladás, a demokrácia, a béke és biztonság védelme érdekében, egy elvszerű, konszenzussal kidolgozott minimális program alapján. Még mindig inkább az előítéletek, a megosztó elemek vannak előtérben. A legyengült *Munkáspárt* vezető csoportja a legutóbbi időkben már odáig ment el, hogy szóban és tettben a jobboldal-szélsőjobboldal vezető erejével, Orbánnal, a FIDESZ-szel próbál közösködni, s már régen tudatosan elnyomja, háttérbe szorítja a baloldali összefogáson munkálkodó párttagokat, központi-helyi vezetőket, sőt eltávolításukkal fenyegetőzik, befeketíti a párton belüli és kívüli konstruktív bírálókat, szimpatizán-

sokat. Az utóbbi időkben felerősödtek a *Szabad Demokraták Szövetsége* bomlásának jelei, a demokratikus koalíció létét veszélyeztető felelőtlen követelése. Ilyen körülmények között igen komolyan fennáll a "weimarosodás" veszélye. A lemondó miniszterelnök közjogi nehézségeket támasztott, saját tevékenységét illetően teljesen önkritikátlanul, ígéreteit megszegve, a köztársasági elnökkel összefogva, késlelteti az új kormány megalakulását, tovább nehezíti az ország helyzetét.

Itt az ideje a határozott változtatásoknak. A jobboldal vezető ereje, a *totális hegemoniára törő Orbán-csapat* mind több jelét adja veszedelmes kalandorkodásának. Nyíltan hangoztatott irredentizmusával súlyosan megzavarta a Duna-völgyi országok békéjét, jószomszédi viszonyát, felelőtlenül nehezíti a szomszédos országokban élő magyar nemzetiségű lakosság helyzetét. Egypárti vezetésre törekvő hegemonizmusával nem kíméli még közvetlen jobboldali konzervatív szövetségését, az *MDF*-et sem. (Ahogyan a kisgazdákat és a kereszténydemokratákat sem kímélte.) A szélsőjobb felé menetelve, az *MDF*-be beépített vazallusaival be akarja olvasztani vagy tönkretenni mérsékelt jobboldali kritikussait is. Gátlátalan rágalmozó és fenyegető, már-már vérre menő harcot folytat valamennyi baloldali, progresszív demokratikus erő ellen, beleértve nemcsak a kommunistákat, szociáldemokratákat, liberálistákat, de már a mérsékelt centristákat, konzervatív demokratákat is.

Minden jel arra vall, hogy ha nem történnek erőteljesebb lépések a politikai válság megoldására, a demokratikus erők együttműködésének határozottabb mozgósítására, hazánkban további, jöváthetetlen jobboldali tényérés fenyeget. A marxisták kötelessége, hogy reálisan értékeljék a konkrét helyzetet. A távlati céljainkhoz vezető úton ma elsősorban *alkotmányos szabadságunkat, szuverenitásunkat, a demokratikus jogokat kell megvédenünk*. A dolgozók elemi jogainak érvényesítése érdekében, valamennyi demokratikus haladó párttal, érdekvédelmi és civil erővel szorosabbra kell fűznünk sorainkat. Félreérthetetlenül a társadalmi igazságosság jegyében kell tevékenykednünk. Az utóbbi napokban kezdeményezések történtek a baloldali szakszervezeti és civil szervezetek, köztük a mi Társaságunk részéről is, hogy szervezeti önállóságukat és tevékenységük jellegét megtartsák, **szorosabb szövetségbe tömörüljenek** a baloldali célok megvalósítása érdekében. Az előttünk álló forró őszön életbevágó tennivalónk, hogy **valamennyi lehetséges szervezetben ösztönözzük e szűkségletek felismerését, s "fent és lent" egyaránt, összehangoltan cselekedjünk együttműködésre kész barátainkkal együtt.**

A Trianon-évforduló és némely tanulságai

A hazai közélet, különösen a rejtetten vagy nyíltan euroszeptikus magyar jobboldal ez évben – mintegy euroválasztási kampánya jegyében – a szokásosnál nagyobb rétegeket megmozgató és nagyobb számú rendezvénnyel emlékezett meg a trianoni békeszerződés nem éppen kerek, 84. évfordulójáról. Történész-nyilatkozatok, sikeresebb és silányabb könyvészeti újdonságok és újrakiadások láttak napvilágot; a szomszédos országok magyarlakta területeire is kihelyezett, leplezetlen pártpolitikai megmozdulások zajlottak. Emellett megjelentek a Nagy-Magyarország 1918–20-as felosztására utaló, a “Nem-nem soha!” jelszót és a területi revízió egyéb jelképeit hordozó dísz tárgyak, trikók, sapkák, transzparensek. Országszerte szaporodnak a Trianon-emlékhelyek. Esztergomban naponta harsan föl a tárogató szava Trianon emlékére: hadd hallják a Duna túlsópartján is. Tapolcán az emlékhelyen hatvannégy dobozban egy-egy kiló termőföld látható a Monarchia magyar felének egykori vármegegyéből; ezt – hatezer kilométeres körutazással, nagy fáradtsággal – egy házaspár gyűjtötte össze. Jó szándékú muzeológusok, az erre szerveződött alapítvány támogatásával szakszerű monstre kiállítást rendeztek a várpalotai Zichy-kastélyban, nem annyira a trianoni béke, inkább a “boldog békeidők”, illetve a revíziós propaganda tárgyi emlékeiből. A kiállításból sugárzó mondanivaló (szakmai kivételről szándékától függetlenül) több mint egyértelmű. Lám, ilyen csodálatos világ volt a történelmi Magyarország, ezt tették vele; íme, ilyen mocsok az az Európa, amelynek most (ki tudja, miért) egyik új tagállama lettünk. Az egykori párizsi megrázkódtatás tehát máig nagy érzelmeket kelt, amelyeket nem lehet ajkbiggyesztéssel elintézni. Ezt tükrözi egy szocialista politikus javaslata arra, hogy létesüljön országos “Trianon-emlékpark”.

Mindez a politika jobbcentrumától balra álló emberekben – függetlenül az Európai Unióról alkotott eltérő véleményüktől – viszolygást keltett. Elsősorban persze azokban, akik átélték az 1919 és 1945 közötti antiszociális rendszer nemzeti retorikáját, végzetes tömeghatású, végül sokszázézer magyar életet követelő lözughazafiságát. Jó lenne azonban, ha ez a viszolygás nem rekedne meg az érzelmek szintjén, hanem kétségbe vonhatóan tényekre támaszkodna. Ehhez szükséges volna, hogy a baloldal Trianon-felfogása megalapozottabbá, árnyaltabbá, empatikusabbá legyen. Föl kellene például használnia a dokumentumok ma már ismert özönét az első világháborút lezáró, jól ismert súlyos következményekkel járó (német, osztrák, magyar, bolgár és török) békediktátum előkészületeiről, vitáiról, és ezeket szegeznie szembe a publikált tények ismeretét nélkülöző, de ezekben eligazodni nem is igen kívánó tudós és jóval kevésbé tudós

(de annál dühösebb) agitátorokkal. Többek között, ha ezt sokan nem tudják is, itthon, sokezer oldalon, több kötetben (Ormos Mária és Majoros István jóvoltából) elolvashatók a francia külpolitika első világháború utáni (a nagy francia dokumentumsorozatokból hiányzó!) magyar vonatkozású iratai.

Mindenekelőtt egy politikaközömbös történelmi tény: Trianon csupán az első világháborúban győztes nagyhatalmak egyik (az egész világot átfogó nemzetközi rendszerbe illeszkedő) megoldási kísérlete volt arra, hogy tartósítsák a háborús győzelmük nyomán birtokukba került javak (területek, anyagi javak, stratégiai pozíciók, befolyási övezetek) biztonságos birtoklását. Amikor *Versailles–Washington-i békeszerződésről* szólunk, erről a világot átfogó hatalmi osztozkodásról beszélünk, amelynek fő részesei jogot formáltak rá, hogy a vesztesek sorsáról a győztes erőfölényének a jogán rendelkezzenek. Ne legyen kétségünk afelől, hogy a háború más kimenetele esetén a német, az osztrák, a magyar elit, a központi hatalmak kormányai ugyanezt tették volna – másokkal.

Az 1920. június 4-én, a Párizs környéki Versailles-ban található Nagy Trianon kastélyban Horthy Miklós kormányának képviselőivel aláíratott magyar szerződés kétségkívül valamennyi békedöntés közül a legnagyobb területi és népesség-csonkítást hajtott végre. Nemcsak (nem is első sorban) a történelmi elitnek, hanem az egyik percről a másikra más ország területére, kisebbségi sorsra került tömegeknek okozott mérhetetlen, sok évtizedes szenvedést. A Monarchia olyan-amilyen, de szervesen kiépült gazdasági szerkezetét felbontották. A féltucatnyi, újonnan alakult vagy jelen-tősen módosult területű és lakosságú ország gazdaságpolitikusi (és közvetve összes lakosai) közel egy évtizeden át azzal voltak elfoglalva, hogy (külön-külön, sok esetben egymással szemben) nagyjából működőképes gazdasági és adminisztratív egységekké szerveződjenek. Emberek millióinak kellett helyreállítaniuk szétzilált egzisztenciájukat. Százvezek erre nem is voltak képesek, a nyomor bugyraiban hanyódtak ide-oda. Ráadásul a szerződés hasznát élvező kisebb-nagyobb államok vezető rétegei semmivel sem mutattak több érzékenységet a hozzájuk került kisebbségek jogai iránt, mint a korábbi Osztrák-Magyar Monarchia milleniumi lázban égő magyarosító politikusi. Frissen elnyert uralmukat az utolsó cseppig ki akarták használni; egymás után tették a kisebbségek erőszkos beolvasztásra irányuló törvényes és nem törvényes lépéseket. Ennek a békeszerződések kisebbségvédő kitételei éppúgy nem voltak képesek komolyan gátat szabni, mint később az ugyancsak nemzetközi megállapodások által tiltott agresszióknak. Mindez évszázadra kisugárzó jog-

sérelmeket és lélektani töréseket okozott. Nem véletlenül írta Eric Hobsbawm angol történész, hogy a bizonyos európai államok 1989 utáni feldarabolódásához vezető neonacionalista hullámban “1918–1921 elintézetlen ügyei” bugyborogtak föl.

A neonacionalista megemlékezők azonban 2004-ben távolról sem a békeszerződés racionalitásokon alapuló bírálatával álltak elő. Ehelyett mai demagógiájukat igyekeztek “történetileg” megalapozni. Megpróbálták reális lehetőségként beállítani az 1918 előtti határokhoz való visszatérést is, e mellett tömeghangulatot kelteni. Sőt odáig jutottak, hogy ennek érdekében meglehetősen erőszakos módszerek, fegyver ellenállás alkalmazásának a gondolatát is, baszk, észak-ír és más példákra hivatkozva. A magyar kormány pedig arra ösztökélték (mintha ez lehetséges lenne), hogy próbálja meg rákényszeríteni egyes szomszédos országok kormányaira az etnikai alapú nemzeti autonómia elfogadását. Mindezt olyan időpontban, amikor az Európai Unióba való betagozás – sok, még homályos, kérdőjeles hatása mellett – éppen ebben az ügyben pozitív hatással lehet: lehetőséget nyújt a kisebbségek és az anyanemzetek (nemcsak a magyar!) közeledésére, egyesülésére, a határok aligha elképzelhető formális módosítása nélkül. S amikor a magyar lakosság boldogulása jórészt attól függ, rá tud-e hangolódni a társadalmi tevékenység, az érdekelem számunkra újonnan megnyílt terének a viszonyaira, követelményeire, lehetőségeire.

Amiért ezen túl is érdemes beszélni Trianonról, mint történelmi témáról, az néhány vaszkos ferdítés, amely lassacskán lemoshatatlanul hozzátapad Trianon fogalmához, különös tekintettel arra, hogy ezek nemcsak szakkönyvek, hanem rádiók, televíziós csatornák, olykor tankönyvek útján is terjednek.

Az egyik ilyen ferdítés, hogy az 1989 előtti Magyarországon Trianonról évtizedeken át nem lehetett beszélni. Ennek az időszaknak a történelmi dokumentációja és érvelése magán viselte a kor bélyegét, és a mai ismeretek fényében hiányos is volt. Ám minden hivatalos írás (történelmi monográfiáktól partoktatási tankönyvekig és broszúrákig) abból indult ki, hogy a *Párizs környéki békeszerződések rabló, imperialista megállapodások voltak*, amelyeknek a jellegére az előző, véres háború természetére nyomta rá a bélyegét. Hangsúlyozták, hogy *Szovjet-Oroszország nem írta alá, és el is utasította a szerződéseket. Nem azért, mert nem vehetett részt a békekonferencián, hanem mert ezek ellentmondtak az 1917. októberi oroszországi forradalomban első napján elfogadott békedekrétumban meghirdetett, minden harcoló kormánynak felajánlott “annexió és hadisarc nélküli béke” elvének*. Nem fogadták el ennek a

(folytatás az 5. oldalon)

(folytatás a 4. oldalról)

korszaknak a történelmi állásfoglalásai a központi hatalmak egyoldalú felelősségének az elvét sem: *valamennyi hadviselő nagyhatalom felelősségét* hangoztatták. Valóban nem a magyar birodalom integritásának álláspontját vallották: nem az elcsatolt területek egykori "kisebbségi többségének" függetlenségi törekvéseit kárhoztatták (bár az etnikai alapú, részleges, békés, tárgyalásos revízió gondolata az 1930-as években a baloldaltól sem volt idegen). A békerendezést nem nacionalista, hanem *osztályalapról* vetették el. Azt hangsúlyozták: a környező népek saját, friss uralmuk eufóriájában fürdő uralkodó rétegeik uralma alá kerültek. Ez társadalmi téren sokszor számukra sem volt sokkal jobb, mint a magyar szupremácia; nemzeti vonatkozásban pedig az uralkodó etnikumok esetenként még "saját", "győztes" kisebbségeik, a szlovákok, a horvátok, a ruszinok nemzeti céljait sem ismerték el. Természetesen lehet a szerződéseknél ennél bővebb, árnyaltabb, sőt, későbbi történelmi események megvilágításába helyezett, eltérő magyarázatát is adni. Az azonban, hogy nem eshetett bíráló szó Trianonról, egyszerűen nem igaz.

Egy másik közkeletű frázis, hogy Trianon a Tanácsköztársaság következménye, mintegy a bolsevista bűnbeesés logikus büntetése volt. Ha tehát nincs Tanácsköztársaság, Trianon sincs. Ezt a feltevést azonban semmiféle komoly dokumentum nem alapozza meg. Az ellenkezőjét annál inkább – ha elolvassuk. Noha aligha kell kételkednünk benne, hogy az antant urai fennállása idején élesen szemben álltak a proletárdiktatúrával, amikor a *Tanácsköztársaságot kikiáltották, a békeszerződések alapelvei, és a területi rendezés keretei már jócskán túl voltak a vitákon*. A Tanácsköztársaság által kivitelezésük inkább halasztást szenvedett. Fenti érvelésével a jobboldal a Horthy-rendszer egyik legsúlyosabb születési hibáját próbálta és próbálja leplezni. Miközben ugyanis a tanácskormány és hadserege nagy társadalmi mozgósítással fegyveres harcot vívott az antant támogatta csehszlovák és román hadsereg ellen, a későbbi kormányzó együttműködött az utóbb agyonszidott antanttal és a román hatóságokkal a Tanácsmagyarország elleni intervencióban. Nem állítható persze, hogy Horthy szerette a román megszállókat. Az azonban dokumentált tény, hogy Szegeden toborzott ún. Nemzeti Hadseregét csak velük, és az antant-parancsnokságokkal gondosan, lépésről lépésre egyeztetve vezényelhette a Tisztántúlról a Dunántúlra. Eközben ez a hadsereg egyetlen esetben sem lépett harcba az ország jelentős részét megszálló román királyi hadsereggel. Nem is tette lábát az általa megszállt országrész területére. Budapestre is akkor vonult be, amikor a román csapatok már távoztak. Ezt igyekezett és igyekszik későbbi propagandája elmaszatozni, koránt-

sem eredménytelenül. Pedig józan ésszel nehéz elfogadni, hogy valaki pusztán attól hazafi lehet, ha retorikájában kellő gyakorisággal ismétli a "nemzeti" kifejezést és a vele rokonértelmű szavakat; a másik viszont, aki ezt elmulasztja (vitatható, hogy ezt jól tette-e), de minden, erejétől telhetőt megtesz a magyar társadalom védelmében, automatikusan elveszti jogát arra, hogy a nemzet képviselőjének tekintse. Am a nemzeti szómágia máig erősen hat; tudják ezt, akik hatra-vakra élnek vele.

A valamikori szocialista társadalmak vezető erőinek persze voltak bűnei ez ügyben, ha nem is azok, amelyeket a fentiekben cáfolni igyekeztem. A Szovjetunió vezetői a második világháború idején és a békétárgyalásokon már korántsem az "annexió és hadisarc nélküli békéért" léptek föl. Hatalomra jutva más országok kommunisztái is (különböző időszakokban és helyeken eltérő módon és mértékben) többé-kevésbé megfélemlítettek nemcsak a nemzetek önrendelkezési jogának Lenin hirdette elvéről, de még az ausztromarxisták szerényebb kulturális nemzeti autonómia-programjáról is. Noha a kisebbségi népi kultúra, a nyelvművelés területén itt-ott történtek látványos előrelépések, többnyire asszimilációs politikát folytattak a kisebbségekkel szemben. A statisztikák a szocializmus évtizedeiben az oroszosítás, a románosítás, a szlovákosítás, a szerbesítés és a magyarosítás (úgy bizony, a magyarosítás) erős előrehaladásáról tanúskodnak. Ezt a mi esetünkben az sem menti, hogy a kisebb, szórványos nemzetközösségek önmaguktól is könnyebben morzsolódnak. A magukat szocializmusként konstituáló rendszerek egyik legnagyobb adóssága ez, amely számlájukon immár örökre szerepelni fog, minthogy többé nem áll módjukban törleszteni. Ez olyan tételeket tartalmaz, mint a széles körben alkalmazott kollektív nemzeti felelősségrevonás, a Szovjetunióban egytucatnyi népcsoport kitelepítése sok évszázados szálláshelyéről, a csehszlovák kommuniszták által tolerált Beneš-dekrétumok, a szomszédos államokhoz ismét visszakerült egykori magyar részeket lezajlott durva erőszakcselekmények, utóbb a németek kitelepítése, a Dráva-menti és a Duna-Tisza-közi délszlávokkal kapcsolatos titóistaűző hajsza. Mindez megnehezíti annak a harmadik ferdítésnek a meggyőző cáfolatát, mintha Trianon után (s ehhez ma már nem lehet nem hozzátenni: az 1947-es, a trianoni döntéseket jogaikba visszahelyező, némileg meg is tetéző *párizsi békeszerződések* után) mindvégig a területi kérdés lett volna a magyar társadalom szinte egyedüli gondja. Pedig 1920 után is elsősorban a stabilizáción, a gazdaságfejlesztésen, a *nagy szociális problémák, elsősorban a földkérdés megoldásán*, a szabad népképviselést megteremtésén, az államok közötti baráti, demokratikus kapcsolat sikeres kiépítésén múlt a társadalmak, a nemzetek sorsa. A határok és a

kisebbségek ügye ma azért játszható ki a társadalmi haladással szemben, és maradt mindmáig sajnó társadalomszociológiai kérdés, mert milliók tudatában tapasztalati tényként rögzült: egy ember sorsát, lehetőségeit (társadalmi rendszertől nagyrészt függetlenül) igen nagy mértékben az határozza meg, hogy adott országon belül a többségi ("uralkodó") nemzethez vagy valamely nemzeti-etnikai kisebbséghez tartozik.

Az előző korszak történetére ebben a vonatkozásban óhatatlanul rossz fényt vető mozzanatok a baloldali emberek nagyjából ismerik. Csak ritkán és persze eredménytelenül próbálják tagadni, de igyekeznek agyuk egy hátsó rekeszébe száműzni. Ez azonban sok esetben vitaképtelenné teszi őket, mint ez minden esetben történni szokott, ha valaki elvont pozitív elveket próbál negatív személyes tapasztalatokkal szembeszegezni.

A Trianon (és más békeszerződések) okozta valóságos bajokat elsősorban a *két háború közötti uralkodó körök szociális érzéketlensége és téltelensége* tetézte, sokszorozta meg. Pedig saját táboruk számos közírója sőt tisztviselője is (különböző ellenfeleikről nem is beszélve) elegendő alkalommal mutatott rá ennek a veszélyeire. A Nagyatádi-féle földreform (nem egészen névadója felszándéka szerint!) csak az agrár-probléma felszínét kapargatta. Az elcsatolt részekről áttelepült magyar nagybirtokos politikusokat a hazai falusi szegénység szörnyű gondjainál jobban érdekelte a kárpótlás a szomszédos országokban (a magyarnál jóval radikálisabb, bár etnikai diszkriminációval jócskán megterhelt reformok során) kisajátított földjeik után. Amikor pedig – jóval később – Teleki (osztályai háború utáni sorsáért aggódva) mégis megpendített valamilyen újabb földrendezést, ez saját társadalmi osztálya leküzdhetetlen ellenállásába ütközött. Csak a zsidóföld kisajátítása maradt belőle, amelynek megtervezéséből a tudós cserkészvezető is jelentős részt vállalt. Az igazi "Nem, nem, soha!" a magyar parasztság földhöz juttatására és – 1939-ig – a titkos választójogra vonatkozott.

Az emberiséget ma elsősorban igen nagy, esetenként alig megoldhatóan tetsző *szociális, globalizációs és környezeti problémák* gyötrik. Óriási a felelőssége annak, aki ezeket még fájdalmas, szükségképpen nagy érzelmi töltetű *etnikai-nyelvi-vallási mozzanatokkal* terheli. S nem kevésbé súlyos felelősség terheli azt, aki felelőtlenül játszik a nemzeti érzelmek húrjain. Különösen, ha Budapestről üzen Trianon-büvölő jelszavakat a határon túlra, bátran vállalva a harcot – az utolsó határon túli magyar életéig... Trianon, mint a magyar nemzet tagjait egymástól elválasztó döntés az új európai keretben utolsó napjait-éveit éli; csak a felelőtlen sérelmi politika hosszabbíthatja meg az életét.

Harsányi Iván

Az Európai Unió alkotmányáról

II. rész

(A "Dialektika" előző számában közölt I. rész folytatása)

Az euró bevezetéséről

2002-ben 12 ország teljes jogkörrel életbe léptette a közös valutát az eurót. A bevezetés pillanatában sem tudta minden állam az összes feltételt betartani, de az utóbbi két év gazdasági válsága miatt a legnagyobb országok (Franciaország, Németország, Olaszország) is tartósan átlépik az előírt korlátokat, főleg a költségvetési hiány 3 %-os maximumát, és nem fogadják el az ezekre az esetekre előírt büntető rendszabályokat.

A csatlakozás koppenhágai feltételei és a csatlakozási szerződések nem tartalmazzák, hogy kötelező lenne az euróhoz való mielőbbi csatlakozás. Ezzel szemben az *alkotmány-tervezet az eurót az Unió közös valutájának nyilvánítja, és kötelezővé teszi a valutaközösségbe való belépést. A valutaközösségbe nem lépett országokat halasztásban lévőknek* minősíti. (Három jelenlegi tagállam, Anglia, Dánia és Svédország is ebbe a kategóriába kerülne, mivel nem tagjai az eurózónának). A halasztás átmeneti állapot és kötelezettségekkel jár. A Bizottság és az Európai Központi Bank legalább két évente jelentést készít a Miniszterek Tanácsának a halasztásban levő országok által "a gazdasági és monetáris unió megvalósítására vonatkozó kötelezettségek teljesítésében megtett előrehaladról" (III-92/1).

A keleteurópai országok valutái, köztük a magyar forint erősen alulértékelt. A forint árfolyama az utóbbi időszakban a 250-260 Ft/euró sávban mozog, míg vásárlóerő paritáson 130-140 forint ér egy eurót. Az alkotmány-tervezet szerint, amikor az euróra való áttérés időszerevé válik az *átváltási arányt* – egyeztetési eljárást követően – a Bizottság javaslatára a Miniszterek Tanácsában döntenek el. Az áttérés azonban az árfolyam és a vásárlóerő paritás nagyfokú eltérése miatt rövidebb távon leküzdhetetlen dilemma elé állítja az országot.

Ha az árfolyam érvényesül, akkor a jövedelmek és a pénzvagyonok súlyosan leértékelt szinten kerülnek átszámításra, és ez hatalmas értékvesztést jelent az országnak és állampolgárainak. Ha a vásárlóerő paritás lenne az átszámítás alapja, akkor ellehetetlenülne a külkereskedelem és a fizetési mérleg, és egy ilyen átszámítási arány az Uniónak sem lenne elfogadható. A forint felértékelő politika (vagyis az árfolyam közelítése a vásárlóerő paritáshoz) azonban 2003-ban egyfelől spekulációs hullámhoz vezetett, másfelől hozzájárult a kereskedelmi és a fizetési mérleg nagyfokú hiányához. A kiutat csak a gazdaság megerősödésének és felzárkózásának folyamatában lehet megtalálni, a kielégítő megoldáshoz nélkülözhetetlen volna az Unió hatékony gazdasági támogatása. Erről azonban az alkotmány-tervezet nem intézkedik.

A kül- és biztonságpolitika

Az alkotmány-tervezet e fejezetei jelzik az Unió politikájában folyamatban levő irányváltást. Létrejönne az Unió külügyminiszterének funkciója, akinek feladata javaslatokat készíteni a Tanács részére az Unió közös kül- és biztonságpolitikájára, és irányítani az elfogadott politika végrehajtását. Az Uniónak tehát a jövőben közös külügyminisztere lenne, aki szervezi a tagállamok közötti együttműködést és kifelé képviseli az Unió közös kül- és biztonságpolitikáját. A tervezet továbbá a már létező kül- és belbiztonsági politikai együttműködés keretein messze túl is lépne.

A közös kül- és biztonságpolitika szerves része a *közös biztonság- és védelmi politika*, amely "polgári és katonai eszközök igénybevételével biztosítja az Unió műveleti képességét" (I-40/1). "A közös biztonság- és védelmi politika magában foglalja egy közös uniós védelmi politika fokozatos kialakítását. Ez, amennyiben az Európai Tanács egyhangúlag úgy határoz, közös védelemhez vezet" (I-40/2). A közös védelemhez a tagállamok rendelkezésre bocsátják a "szükséges polgári és katonai képességeket". A tagállamok vállalják, hogy fokozatosan fejlesztik katonai képességeiket és "létrejön egy Európai Fegyverkezési, Kutatási és Katonai Képességfejlesztési Ügynökség" amely – többek között – hozzájárul "a védelmi szektor ipari és technológiai alapjainak erősítéséhez" szükséges intézkedések kidolgozásához (I-40/3).

Az alkotmány-tervezet tehát megkezdendé az Európai Unió fokozatos militarizálást, a hadiiparok és a hadseregek fejlesztését, ami szükségképpen a szűkös gazdaságfejlesztési és szociális céloktól vonna el forrásokat. A tervezet továbbá e területen is lehetővé teszi a "magasabb követelményeket kielégítő katonai képességekkel rendelkező tagállamok" szorosabb "strukturált együttműködését" (I-40/6). A Tanács döntései alapján, az ENSZ alapokmányában foglaltakkal összhangban az Unió katonai egységei az Unión kívül is felhasználhatók lennének. Ebből világosan kitűnik, hogy az alkotmány tervezet készítői arra törekcsenek, hogy már létrejöjjön és felhasználható legyen az európai államiság e fontos kelleke: az Unió katonai ereje.

Összegzés és következtetések

Az elmúlt években gyors ütemben változik az Unió arculata. Háttérbe szorulnak a gazdasági és szociális kérdések, és domináns szerepet kezd játszani a hatalmi politika. A keleti nyitás a kezdetekkor még első sorban mint politikai és gazdasági kérdés élt a vezető politikusok fejében, vagyis mint bővülő piac, új fejlesztési lehetőségek és nagyobb gazdasági kapacitás. Világos volt, hogy e nyitás egyben növekvő gazdasági és szociális terheket ró a régi tagállamokra, és az is, hogy a hátrányokat, gazdasági téren is, jelentősen meghaladják az előnyök.

A keleti nyitás megvalósult első lépése és a körvonalazódó távlatok jelentősége messze meghaladja a közösség korábbi bővítéseit, ebben a folyamatban évszázados szakadékokat és ellentéteket kell leküzdeni. Ez azonban már a kezdeti feltételekben sem jutott kifejezésre és a keleteurópai országok támogatásának feltételei a tárgyalások megkezdés óta még romlottak. Az alkotmány-tervezet pedig egyszerűen megfelelkezni látszik az Unió gazdasági és szociális problémáiról és a bővítéssel kapcsolatos kötelezettségekről, egyenlő alapon kezeli a régi és új tagállamokat, bár az új tagállamok fejlettségi szintje lényegesen alacsonyabb az összes jelenlegi tagállamnál. Az alkotmány-tervezetnek a "vaj helyett ágyú" régi jelszavával jellemezhető iránya különösképpen veszélyes és elfogadhatatlan a régi és az új tagállamokban egyaránt.

A keleteurópai kormányok még mindig a rendszerváltáskori gondolati körben élnek és úgy tesznek, mintha nem vennék észre ezeket a változásokat. Keleten kevés mai politikus látja és meri kifejezni aggályait. Ezek közé tartozik *Vaclav Klaus* cseh köztársasági elnök, aki szerint a csatlakozási feltételek a csatlakozó országokra hátrányosak, nem biztosítják az egyenlő jogokat. A Cseh-Morva Kommunista Párt és *Vaclav Klaus* pártja ellenzi az alkotmány elfogadását, népszavazás kiírását szándékoznak kezdeményezni, amely elutasíthatja a tervezetet. Spanyolország és Lengyelország 2003. decemberében megvétőzta az alkotmány-tervezet elfogadását az Európai Tanácsban, de kormányaik ez év júniusában már beadták a derekukat. *Aleksander Kwasniewski* lengyel államfő a május elsejei tagállammá válás alkalmából így nyilatkozott: "Meglátjuk a következő években, hogy az EU megőrzi-e alapelvét, a szolidaritást, vagy pedig a kettős sebesség, illetőleg a kemény mag koncepcióját választja-e, amely dezintegrálja az uniót".

A magyar kormány más régi és új tagállamok egy körével együtt azért harcolt, hogy a döntéshozatalban a kis országok ne kerüljenek hátrányba, és hogy az új tagállamoknak, Magyarországnak is, legyen teljes jogú biztosa, bizottsági tagja. A többségi döntéshozatal szabályaiban részleges sikert ért el, az új tagországoknak is lesz saját biztosa, valamint a kisebbségek jogaira való utalást sikerült a végső szövegbe bevétenni. A Fidesz a Pápai Állam és Lengyelország azon törekvéséhez csatlakozott, amely a preambulamba be akarta vétenni a hivatkozást Európa keresztény történelmi gyökereire, ami megkérdőjelezt volna állam és egyház egyértelmű szétválasztását az Unióban. Az Unió békés jellemeinek feladásáról és a keleteurópai országok számára létfontosságú támogatási politika lényegi megszorításairól azonban Magyarországon egyik parlamenti párt sem beszél.

(folytatás a 7. oldalon)

Pápai kezdeményezés a Baloldali Összefogásért

A pápai baloldali szervezetek, az MSZP, a Munkáspárt, a Fiatal Baloldaliak, a Kádár János Baráti Kör, a Marx Károly Társaság, a baloldali szakszervezetek, országos konferenciát kezdeményeztek a baloldali összefogás érdekében.

A július 17-i országos konferenciát *Fekete János*, volt MNB alelnök, üzenetében a globalizáció progresszív megoldásai érdekében kifejtendő erőfeszítésként értékelte. *Bányász Rezső* ny. nagykövet, a Társadalmi Érdekegyeztető Tanács társelnöke, nemzetközi áttekintésében a haladó erők együttműködésének, az ENSZ megújításának szükségességét, és Latin-Amerika példáján világította meg az összefogás nélkülözhetetlenségét. *Berecz János* történész a múlt, a jelen a jövő elszakíthatatlan objektív összefüggéseit elemezte. *Wirth Adám* filozófus, a baloldali együttműködés fontosságát húzta alá az EP hazai és európai választási eredményeinek tükrében. *Alfredo León Alvarez*, a Kubai Köztársaság budapesti nagykövete, hangsúlyozta, hogy minden baloldali politikai erő számíthat a kubaiak szolidaritására. *Takács József*, az MSZP budapesti agrártagozatának elnöke, a magyar mezőgazdaság és a vidék problémáit elemezte az EU-ba történt belépés utáni helyzetben.

A vitában felszóltak a Magyar Szociális Fórum, az ATTAC-Magyarország, a Haladó Erők Fórumának képviselői is. Többen szóvá tették az MSZP és a Munkáspárt közötti kritikusságon túlmenő zavaró jelenségek károságát. Szó esett egy MSZP-től balra álló párt létrehozásának, sőt, egy tisztább eszmeiségű marxista-leninista politikai szervezet megalakításának a szükségességéről. *Sipos János*, a Baloldali Együttműködési Tanács ügyvivője összegezte a baloldali együttműködés közvetlen és távolabbi teendőit, és ajánlotta régióként hasonló konferenciák kezdeményezését, továbbfolytatását.

Spectator

(folytatás a 6. oldalról)

A baloldali civil szervezetekben tanulmányozni kellene az alkotmány tervezetét, és ha e cikk szerzőjével azonos vélemények alakulnak ki, kezdeményezni kellene, hogy Magyarországon is legyen népszavazás az alkotmányról, és utasítsuk vissza annak jelenlegi tervezetét.

(Vége)

Morva Tamás

¹ A Külügyminisztérium fordításában: "eltéréssel rendelkező országok". Az angol szövegben "with a derogation", azaz olyan országok, amelyekre a törvény hatálya csökkentett mértékben érvényes.

² Népszabadság, 2004. április 30.

Népi ellenállás Irakban

Az iraki ellenállás erős gyökereket eresztett. Miközben a megszállók továbbra is, leplezetlen náci-zsargonban, bűnözőkről és terroristákról beszélnek, titkosszolgálatuk jelentik, hogy nő a fegyveres ellenállás támogatottsága és legitimitása.

A népi háború két gyújtópontja

Az ellenállásnak Falludzsa városa vált az egyik jelképévé. Az USA hadsereg érzékeny veszteségeket szenvedett itt. Tavasszal, amikor négy amerikai megölték, és holttestüket meggyalázta a feldühödött lakosság, a megszállók általános támadást indítottak az ellenállók ellen. A várost gyűrűbe fogták, ami egyszermind az ellenállást csaknem száz százalékban támogató lakosság megbüntetését célozta. Napokon át elvágták az élelmiszer- és vízellátást; nehéztüzérséget, harci repülőgépeket és helikoptereket vetettek be, egész kerületeket porrá bombáztak. Tömegesen gyilkolták a polgári lakosságot, kórházakat és mecseteket támadtak. A céljuk nyilvánvalóan az volt, hogy elkerüljék a harcot a városi gerillával – tanulva az izraeli hadsereg súlyos vereségéből, amelyet Bejrútban szenvedett el a 80-as években.

Falludzsaiban az ellenállás korábban ismeretlen méreteket öltött. A városi partizánharc szabályos népi háborúban öltött át, a lakosság nagy tömegeinek részvételével. Az ellenállás néhány hétre megszerezte az ellenőrzést a város felett, ahonnan a megszállók kivonultak. Az amerikaiak végül, nyomászó technikai fölényük ellenére, tárgyalásokra kényszerültek; a város körüli gyűrűt megszüntették, az ellenállók pedig fegyverzetükkel együtt elvonulhattak.

A népi ellenállás másik gyújtópontja Nedzsef, ahol a siita Muktda al-Szadr vezeteti a mozgalmat. A harcok itt is a megszállók provokációi nyomán támadtak fel: betiltották al-Szadr újságját, a tiltakozást vérfürdőbe fojtották. Al-Szadr választás elé került: vagy behódol, vagy felkelést hirdet. Az utóbbit választotta. Milicistái több déli városban és a bagdadi szegénynegyedben elkergették a megszállók által kinevezett hatóságokat, városházakat foglaltak el, polgármestereket neveztek ki. A felkelés fő erejét eredetileg a siita városi proletariátus alkotta, később városi középrétegek is csatlakoztak.

Falludzsa és Nedzsef párhuzamos részvétele a felkelésben azt jelenti, hogy a mozgalom *felekezeti fölötti* jelleget öltött. A lakosság támogatásával, siita és szunnita tisztviselők együtt szerveztek segélyszállítványokat az ostromlott városokba.

Ellentmondások a mozgalomban

A sikerek ellenére, al-Szadr osztagai még nem elég érettek a feladatokra. A szunnita fegyveres mozgalomtól eltérően, amely sok esetben a hadsereg egykori tisztjeinek szakszerű vezetése alatt áll, és katonai jártassággal cselekszik, al-Szadr harcosai alig kiképzett milicisták, s így nagy véráldozattal kell fizetniük akcióikért.

Az USA számos városi közigazgatási központot visszacszerzett, kíméletlenül érvényesítve túlerőjét. Tény azonban, hogy a felkelés kiterjedt a siita körzetekre is. Ami al-Szadrrel illeti: egyfelől a városi szegénység

nyomása alatt áll, amely harcolni akar a betolakodók ellen, másfelől maga is a klérus tagja, amelyet Teherán befolyásol. A siita klérus hajlandó lenne egy neokolonialista "megoldásra", ha ennek keretében teljesülnek a követelése. – Az iraki nép előtt azonban, minden nehézség ellenére, már az eddigiekből világossá vált, milyen lehetőségek állnak a népi háború előtt, ha vezetését sikerül egy *egységes ellenállási frontnak* kézbe vennie.

A nyugati közvélemény egyre erőteljesebben ellenzi a megszállást. Ezt jelzi az iraki börtönök ügyében kirobbant botrány. A régebbi USA-intervenciók tapasztalataiból ismeretes, hogy az effajta kegyetlenkedések és még ezeknél is szörnyűbbek az *amerikai fegyveres erők szokásos módszerei közé tartoznak*. (Lásd Guantánamo.) Figyelmet érdemel azonban, hogy az amerikai sajtó, amely nemrég még hazafias öncenzúrát gyakorolt, ezúttal nem hallgatott – ami a közvélemény változására utal.

Az ellenállás ereje és az USA nemzetközi elszigeteltsége kölcsönhatásban van egymással. Az "amerikai birodalom" megteremtésének kísérlete Irakban kétségkívül előre nem látott nehézségekbe ütközött. Az USA igyekszik elnyerni terveit az ENSZ részleges áldását. A hagyományos globalizáció-kritikai és békemozgalmakban is sokan az ENSZ-től várnak megoldást. *El-lúzió*: az imperialista államok távolról sem szánnak teljes szuverenitást Iraknak, még kevésbé a népi tömegeknek; egyszerűen részt akarnak a zsákmányból. Reális megoldás csak egy van: a *megszállók feltétel nélküli kivonulása*; ezt pedig *semmi másval nem lehet elérni, mint az iraki nép ellenállásával*. Mivel állami támogatást az ellenállás sehonnan nem kaphat, a győzelem hosszú időt vesz igénybe, és valószínűleg nem lehetséges nyugati tömegtámogatás nélkül. A katonai ellenállás, bár alapfeltétel, önmagában nem elég: *egyesített politikai frontra van szükség*. Az ellenállás résztvevői között fennálló politikai, kulturális és vallási különbségek eddig megakadályozták a front létrejöttét, bár a tömegmozgalom szintjén erősek az egység tendenciák. A szunnita ellenállásban fontos szerepük van a hagyományos eliteknek; a siita partizánmozgalomban nyomatékosabb az alsó társadalmi rétegek és a proletariátus súlya, de a klérusé is. A politikai megoldástól, amely egy alkotmányozó nemzetgyűlésben öltene testet, mindkét vezető csoport a saját kiváltságait és uralkodó pozícióit félti.

A kommunista mozgalomnak súlyos örökséggel kell megküzdenie: az Iraki KP *módszeresen elárulta a forradalom ügyét, és az amerikai imperializmus eszközévé vált*. A mozgalom mai úttörőinek a megszállók elleni harc legelső soraiban kell küzdeniük ahhoz, hogy egyáltalán napirendre tűzhessék a párt újjászervezését. Jelenleg az iszlám – bármily határozatlanok és utópisztikusak is a társadalmi elképzelései – az egyetlen alternatíva a néptömegek szemében az imperializmussal szemben. A kommunistáknak támogatniuk kell ezeket az antiimperialista törekvéseket.

Willi Langthaler

"Neue Volksstimme", 2004. június

A normandiai partraszállásról

Óriási csinnadrattával ünnepelte meg a burzsoá sajtó a normandiai partraszállás 60. évfordulóját. Úgy tüntették fel az eseményt, mint a második világháború fordulópontját, a döntő ütközetet, amely – hála a nyugati hatalmaknak – leterítette a hitlerizmust, és diadalra juttatta a demokráciát. Mintha a háborús győzelem a Nyugat érdeme volna, senki másé.

Tisztelettel adózunk a normandiai partraszállás hőseinek, és egy pillanatil sem vitatjuk a nagyszabású katonai művelet hadtörténeti jelentőségét. De a tények – tények, és az összehangolt történelemhamisítás sem változtathat rajtuk.

A háborúban a fordulópont már jóval korábban bekövetkezett: a náci csapatok moszkvai vereségével 1941-42 telén – az első nagy vereséggel, amelyet a háború folyamán elszenvedtek –, majd a sztálin-grádi összeomlással, amelyet a Wehrmacht nem tudott többé kiheverni. A nyugati hatalmak mindaddig nem nyitották meg a második frontot, amíg meg nem kellett győződniük arról, hogy a szovjet csapatok saját erejükből kijuthatnak az Atlanti Óceánhoz.

A június 6-i angolszász partraszállással nagyjából egy időben, a keleti fronton, a normandiainál sokkal nagyobb arányú hadművelet volt kibontakozóban. A Vörös Hadsereg áttörte a német vonalakat; május 9-én felszabadította Szevasztopolt, június 22-én pedig megkezdte Belorusszia felszabadítását. Egy hónap múlva Belorusszia szabad volt; a német hadseregnek 25 hadosztálya elpusztult, vesztesége 300 000 ha-

lott és sebesült. A náci "Közép" hadseregcsoportra mért csapások nyomán a Vörös Hadsereg 550-600 km-t nyomult előre nyugati irányban. Közben maga is súlyos veszteségeket szenvedett. 50 szovjet hadosztály elvesztette állományának több mint felét, 17 hadosztály és 3 brigád az utolsó emberig megsemmisült.

A szovjet csapatok 165 náci hadosztályt vertek szét ezekben a hadműveletekben. A Normandiában partraszállt amerikai-angol csapatokkal 35 náci hadosztály állt szemben.

* * *

Mike Davis, amerikai történészprofesszor a Kaliforniai Egyetemen, levelet írt az angol "The Guardian"-nek a partraszállásról. "A döntő ütközet Európa felszabadításáért 60 évvel ezelőtt kezdődött, amikor egy szovjet partizánhadsereg merész támadást intézett Belorusszia erdeiből a Wehrmacht fő utánpótlási vonalai ellen. A partizánbrigádok, amelyekben számos zsidó munkaszolgálatos és a koncentrációs táborok nem egy elszökött foglya harcolt, szétrombolta a létfontosságú összekötő vonalakat a német "Közép" hadseregcsoport lengyelországi és kelet-poroszoszági támaszpontjai között. Három nappal később, 1944. június 22-én, Zsukov marsall általános támadást rendelt el. 26 000 nehéz löveg porrá lőtte a náciak első vonalbeli állásait, majd 1,6 millió szovjet katona indult rohamra, 4000 harcokosi támogatásával. Így kezdődött a Bagration-hadművelet, több mint 500 km hosszú arcvonalon. A katonák több mint 40 nemzetiséghez tartoztak." "Ezt a hatalmas katonai földrendést Varsó külvárosában állították meg Hitlernek a nyugati frontról átdobott élécsapatok. Az amerikai és brit csapatoknak nem kellett Normandiában a legjobb német páncélos csapatokkal megküzdeniük."

"Ugyan melyik amerikai hallott valaha is a Bagration-hadműveletről? – teszi fel a kérdést a szerző. – Pedig a szovjet nyári offenzíva többszörösen felülmúlta méreteiben az Overlord-műveletet (a normandiai inváziót). A szovjet harcokcsik acélfogóba zárták és felmorzsolták a "Közép" hadseregcsoportot. Egyedül Belorussziában több mint 300 000 embert vesztettek a hitleristák. Egy másik német hadsereget a balti partokon kerítették be és öröltek fel. Megnyílt az út Berlin felé." "A Wehrmacht 70 százalékát az orosz sztyeppéken temették el, nem Franciaországban. A náciak elleni harcokban kb. negyvenszer annyi "Iván" (szovjet közkatona) halt meg, mint ahány angolszász."

"A szamarai traktorosról, a rosztovi színésztől, a leningrádi főiskolás lányról, a soknemzetiségű szovjet hadsereg orosz, lengyel, örmény, zsidó közkatonaíróiról és marsalljairól ma nem szokás megemlékezni a nyugati ünnepeken. Bill, az én Columbusban született tengerész nagybátyám, aki közkatonaaként harcolt Normandiában, sohasem fogja elfelejteni bajtársát, Ivánt."

Rozsnyai Ervin:

Kunz von der Rosen

Ha kérde, olvasó, hogy vajh ki ő, az illető, ki hallgatott e névre, amely nevet, habár nem volt dicső, az emlékezet táblájáról mégse törölte le nyom nélkül az idő,

nos, halld: a férfiú, kit nem csekély okból kímélt a történelmi spongya, se pápa nem volt, sem győztes vezér, csupán a császár udvari bolondja, sallang. Selyemgyatján rojtos szegély.

Urak rongya? Vagy csak látszatra az? Susong a hír, hogy ő az úr a háznál... Külsőre bárány, lélekben csikasz, és ujjá körül forog Miksa császár. (No persze, ha a szöbeszéd igaz.)

Kell a vigasz, hol zsákszám áll a gond, és fejet kókaszt a korona terhe! Elkél biz ott egy rátermett bolond, kinek tréfáin fölpezseg az elme, kinek mókája színhús, semmi csont.

Volt ám egy tette – szinte műremek! Csak elfogódva szólhatok felőle. Azzal szerzett nagy rangot, hirnevet, és leghátulról rúgattván előre, a császár fő-fő tanácsosa lett.

Ez úgy esett, hogy épp ülésezett a birodalmi gyűlés, és gomolygott tengernyi népség, grófok, hercegek, lotyók, csatlósok – midőn a bolondot a múzsa ujjá érintette meg.

S mondá a fennkölt égi hölgy: "Ahány vak koldust rejt itt sikátor és csapszék, gyűjtsd egybe mind a város piacán, ahol középre vascölöp veressék, hozzá kocát kötöztess. Azután

husángot a kezekbe, jókorát! Tüzelj a hadat nemes küzdelemre, s győzelmi díjúl ígérd a kocát a szerencsésnek, ki úgy csapja fejbe, hogy elterül. Menj hát, ne tátsd a szád."

S lám, a pór már a piacon tolong, poroszlok pajzsától megnyomva, hátrál, az ablakokban ürínép szorong, erkélyen, karosszékben Miksa császár – s jelt adván, sípjába fúj a bolond.

Indul a viadal: husáng forog a kocáért, mely visítóz riadtan, hangja felé nyomulnak a vakok csapkodva-bölgve, torlódo csapatban, éjük vizén habarva vérhabot,

ütés zuhan vaktában, csont reped, hibbant indulat fogakat csikorgat, reccsenő dióhéjak a fejek, dühöngő lábak testeken tipornak – a nép vidul, és nagyokat nevet.

"Üsd, vágd!" – harsan a harsány biztatás, míg ki nem dőlnek egy szálíg a sorból, s döng a halál, mint jollakott darázs, nyöszörgés rebben ki a lucskos porból – csak a disznón nincs seb, se karcolás.

Az ő sorsa a császár asztalán, bő borsos lében telt be aznap este, a hét országra szóló lakomán, hol úri vendégben nem volt hiány, s bor mellett vígan csúszott a tokány, midőn fő-fő tanácsosává tette bolondját Habsburg Maximilián.

Baloldali győzelem a venezuelai választásokon

A venezuelai választók 58,25 százaléká-ka, csaknem 5 millió szavazó nemmel voksolt arra a kérdésre: "egyértelmű-e azzal, hogy megfosszák hivatalától Venezuela legitim, demokratikusan megválasztott elnökét, Hugo Chávezt?"

A népszavazásnak az volt a tétje, hogy el tudják-e mozdítani hivatalából Chávezt, vagy marad a hivatalos 2006-os elnökválasztásokig.

Az elnököt a polgári ellenzék már több alkalommal megpróbálta eltávolítani, hol legális eszközökkel, hol katonai puccsal. Az ország ketté szakadt, az Amerika-barát, az oligarchiákat támogató polgári ellenzékre, és a szegények oldalán álló Chávez-pártiakra.

Chávezt főként azzal vádolják, hogy az olajbevételekből jelentős részt fordít az analfabetizmus, a nyomornegyedek felszámolására. (Venezuela az ötödik legnagyobb olajat exportáló ország a világon. Ezzel együtt a lakosság 40 százaléka létminimum alatt él.)

Ezzel a döntéssel Venezuela biztosította, hogy folytatódhat a Chávez által meghirdetett "bolivári forradalom".

(Forrás: ATTAC-info)

Jeremy Rifkin:

Egy talány újra jelentkezik

A technikai fejlődés fokozódó mohósággal nyeli el a munkahelyeket, ezért a piacgazdaság nagy konfliktusa elkerülhetetlenné válik

The Guardian, 2004. március 2.

Világszerte fogynak a munkahelyek. A kialakult helyzet válságos. Még Amerikában és Európában is milliók ébrednek arra, hogy teljes munkaidős foglalkoztatás vagy munka nélkül maradnak, s kevés a reményük a teljes értékű állásra. 1998 óta az Egyesült Államokban a gyáripari munkahelyek száma 12 %-kal, Nagy-Britanniában 14 %-kal csökkent. Napjainkban Nagy-Britanniában további feldolgozóipari munkahelyek tűnnek el, annak ellenére, hogy négy év óta most nő a legdinamikusabban a termelés.

Hova tűnnek a gyáripari munkahelyek? Az elmúlt években divattá vált, hogy a magas munkanélküliségért azokat a nagyvállalatokat hibáztassák, amelyek termelési kapacitásaikat Kínába telepítik. Nos, az igaz, hogy Kína a globális feldolgozóipari termelésben és exportban sokkal nagyobb arányt képvisel, mint korábban. Egy nemrégiben megjelent tanulmány azonban kimutatta, hogy a feldolgozóipari munkahelyek száma gyorsabban csökkent Kínában 1995 és 2002 között, mint bármely más országban: a gyáripari munkahelyek száma 15 millióval esett, ami 15%-os visszaesés. Ennél rosszabb hír is van!

Ugyanez a tanulmány közli, hogy 1995 és 2002 között 31 millió feldolgozóipari munkahely tűnt el Földünk 20 legnagyobb gazdaságában. Az elmúlt hét év mindegyikében és valamennyi régióban csökkent az ipari munkahelyek száma. Ezalatt amikor az ipari termelés globálisan 30%-kal nőtt. Ha az ipari foglalkoztatottság a jelenlegi ütemben csökken Földünkön – s valójában inkább gyorsulni fog a visszaesés –, akkor a jelenlegi 164 millió munkahely 2040-ig néhány millióra csökken, s gyakorlatilag vége szakad a tömegmértetű ipari foglalkoztatás korszakának.

Napjainkban a *fehérgalléros és a szolgáltató ágazatokban is hasonlóan visszaesik a munkahelyek száma*, mivel az intelligens technológiák ezeken a területeken is egyre több munkaerőt helyettesítenek. A bankszektor, a biztosítók, a nagy- és kiskereskedelem olyan élenjáró

technológiákat alkalmaz az üzletvitel minden területén, amely gyorsan nélkülözhetővé teszi a kiszolgáló személyzetet. Az amerikai Netbank 2,4 milliárd dollárnyi bankbetéttel rendelkezik. Egy ilyen nagyságrendű hagyományos bank 2000 embert foglalkoztat. A Netbank azonban teljes ügymenetét 180 dolgozóval intézi.

Az Egyesült Királyság és az USA többek közt azért veszít munkahelyeket, mert az információs telefonközpontokat Indiába telepítik. De fontos hozzátenni, hogy mindez eltörpül ahhoz a munkahely-vesztéshez képest, amit a hangfelismerő technológiák okoznak. Az amerikai Sprint telefontársaság például következetesen ilyen technológiával helyettesítette ügykezelőit. 2002-ben a Sprint termelékenysége 15%-kal ugrott meg, bevétele 4,3%-kal emelkedett, dolgozóinak fizetési listája azonban 11500 fővel lett rövidebb.

Már a késő nyolcvanas években figyelmeztettek az elemzők, hogy az automatizálás egyre több munkahelyet fog feleslegessé tenni. Miután előrejelzésük kicsit korainak bizonyult, a közvélemény azzal áltatta magát, hogy az automatizálás valójában nem okoz gondot. Mára azonban világossá vált, hogy a szoftver-, komputer- és telekommunikációs forradalom, az intelligens technológiák elterjedése végül minden országban szörnyű pusztítást végzett a munkahelyekben.

A szakértők feltételezik, hogy a fehérgalléros munkahelyek csökkenése mellett el fog maradni a feldolgozóipariak szűkülése a következő 40 évben, mivel a nagyvállalatok, egész gazdasági ágazatok, a világ gazdaság egésze globális hálózatba szerveződik. Az a régi logika, hogy a technológiai fejlődés termelékenységben megmutatkozó eredménye csökkenti a régi technikát megtestesítő munkahelyek számát, de ugyanannyi újat teremt, már egyáltalán nem biztos. Az Egyesült Államokban napjainkban az ötvenes évek óta a leggyorsabban szárnyal a termelékenység: 2003. harmadik negyedévében meghökkentően gyorsan, 9,5%-kal ugrott meg, a munkanélküliség szintje mégis magas maradt.

A közgazdászok sokáig azzal érveltek, hogy a termelékenység növekedése lehetővé teszi, hogy a cégek alacsonyabb költségekkel termeljenek többet, és még több szolgáltatást nyújtsanak, az olcsóbb termékekkel és szolgáltatásokkal ösztönözve a fogyasztást. A kereslet emelkedése ugyanis ösztönzi a termelés és a szolgáltatások bővítését, a termelékenység növelését, amely viszont még jobban növeli a keresletet, s mindez egy soha véget nem érő táguló spirálban folytatódik. Így, ha a technológiai újítások rövidtávon átmenetileg feleslegessé tesznek is időlegesen munkahelyeket, a kereslet megugrása az olcsóbb áruk és szolgáltatások iránt elősegíti a termelés bővítését.

A probléma az, hogy ez a teória – úgy tűnik – már nem alkalmazható. Az Amerikai Egyesült Államok acélipara jól példázza a végbement változást. Az elmúlt 20 év alatt az acélttermelés 75 millió tonnáról 102 millióra nőtt. Ugyanabban az időszakban az acélipari dolgozók száma 289 ezerről 74 ezerre csökkent.

“Ha az ipar megőrizné is súlyát a GDP-ben – mondja *Donald Grimes*, a Michigani Egyetem közgazdásza –, a termelékenység emelkedése folytán minden bizonnyal folytatódni fog a munkahelyvesztés.” Panaszkodik, hogy ez ellen keveset tehetünk. “Olyan ez, mintha hatalmas ellenszéllel szállnánk szembe.”

Ebben rejlik a talány. Ha a termelékenység drámai növekedése egyre több emberi munkát helyettesít, és sok munkás a munkaerőpiacon kívülre kényszerül, honnan lesz a pótlólagos kereslet a potenciálisan növelhető többlettermelés és szolgáltatások iránt? Szembe kell néznünk azzal az ellentmondással, amely tulajdonképpen kezdettől fogva hozzátartozik a piacgazdaság lényegéhez, de csak most vált visszafordíthatatlanná. A vágató termelékenység ára a részmunkaidőre kényszerült és a kipenderített munkaerő. *Kevesebb dolgozó szükségszerűen kevesebb jövedelmet, szűkebb fogyasztói keresletet és növekedésre képtelen gazdaságot jelent. Ez az új realitás, amelyet a kormányzati és gazdasági vezetők, a közgazdászok többsége vonakodik tudomásul venni.*

K Ö Z L E M É N Y

A BCKSZ és a RAKACAI ESÉLY KISEBBSÉGI SZÖVETSÉG, a rakacai kisebbségi önkormányzat törvénytelenégei, visszaélései miatt Rakaca Községben, 2004. június 24.-én bejelentett **éhsztrájkot és demonstrációt 2004. augusztus 2.-án befejezte.**

A két civil szervezet elnöksége a demonstrációt sikeresnek ítéli:

1. A demonstráció elérte a célját, mert;

- **Bebizonyította rakacán a törvénytelenéget;**
- **Lépésre kényszerítette az illetékes megyei felügyeleti szervet, hatóságot;**
- rámutattunk arra, hogy a magyar törvényhozás és a Tisztelt Ház munkája hiányos;
- az 1993. évi LXXVII. törvény, a szankció elv - gyakorlati hiányosságok miatt komolytalan a cigány etnikai kisebbséget illetően, kollektív hátrányt okoz.

2. A demonstráció elérte a célját mert;

- rámutatott, hogy egy község szintjén a polgármesteri passzív magatartás mellett, a jegyzői manipuláció gyakorlatilag büntetlenül működhet, és törvénytelenégeket eredményezhet;
- az illetékes felügyeleti szervek, hatóságok "elnézők", tehetetlenek;
- a rakacai önkormányzati szinten a cigányságért, és annak nevében kreált pályázatokba csak alibinek vonják be a cigányság egyes kiszemelt személyiségeit, a pályázati programok valójában etnobilizációként szolgálnak a helyi hatalom, hatalmasok és cigány kiszolgálók számára;
- a demokrácia intézményei, az alkotmányos jogok szankciók nélkül sérülhetnek, egyes esetekben helyi szinten az adott kisebbség jogai pedig nem érvényesülnek;

3. A demonstráció bebizonyította, hogy a társadalom peremén élő, páriálásra kényszerített cigányság a manipulációk eszköze, olyan folyamat ez, amely társadalmi bombaként ketyeg, negatív folyamat, amely pedig a Nemzet kárára erősödik

A demonstrálók, a szervezők köszönik a B-A-Z Megyei Rendőr Főkapitányság és kiemelten a Szendrő Városi Rendőrkapitányság pozitív hozzáállását és segítségét.

A demonstrálók, a szervezők köszönik az Észak-Magyarország, a Népszabadság újságíróinak korrekt munkáját.

A demonstrálók, a szervezők egyértelműen kifejezik, hogy nincs mit megköszönni azoknak az "illetékeseknek", akik csak beszélnek, beszélnek, beszélnek, és mindeközben sok-sok közpénzt emésztenek a cigányság nevében!

Ami Rakacát illeti, mindent elkövetünk annak érdekében, hogy az ott élő embereket kihasználók és törvényt sértők felelősségre legyenek vonva.

2004. június 30.

BCKSZ ELNÖKE sk.

RAKACAI E. K. SZ. ELNÖKE sk.

Emlékezés Ságvári hősi halálának 60. évfordulójára

A fasizmussal szembeni harcban hősi halált szenvedett Ságvári Endre megölésének évfordulóján az egykori Budagyöngye cukrászda helyén elhelyezett emléktáblánál harcos társai és a baloldali ifjúsági szervezetek emlékezést tartottak. A II. világháború idején a szociáldemokrata és az illegális kommunista ifjúsági mozgalom vezetője, a Magyar Ifjúság Szabadságfrontjának kezdeményezője, élete feláldozásával is példát mutatott a következetes hazafias, demokratikus összefogás ügye számára.

A náci megszállás után az általa szerkesztett Béke és Szabadságban néhány nappal hősi halála előtt azt írta: "A Magyar Front: a Békepárt, a Független Kisgazdapárt, a Kettős kereszt Szövetség (kereszténydemokraták), a Szociáldemokrata Párt csatasorba szólít minden magyart, aki kész harcolni a náci zsarnokság ellen."

Az emlékünnepeken, melynek kezdeményezői között ott volt a Marx Károly Társaság is, harcostársai és a mai ifjúság képviselői mellett, felszólt Hiller István kulturális miniszter, az MSZP alelnöke is. Beszédében hitet tett a dolgozók és minden hazáját szerető demokrata összefogása, a béke és szabadság ügye mellett, tisztelettel adózott a tiszta életű kommunista antifasiszta szabadságharcos emlékének, s rámutatott mai feladataink megvalósítása érdekében az együttműködés nélkülözhetetlen szükségességére.

Sz. A.

**Forrás: indymedia-internet.
2004. július 18.**

Még drágább egészségünk

(Lipcsei Olvasónk levele)

Már több mint fél éve az új egészségügyi reform kényszerében élünk, de teljes egészében csak akkor ismerjük meg, ha aktuális nyavalyánk által érintkezésbe kerülünk vele. Szép lassan, a média harso-gása nélkül jut tudomásunkra, hogy nemcsak a negyedévenkénti 10 eurót és a gyógyszerenkénti 5-10 eurót kell leszurkolnunk. Tapasztalatból tudjuk, hogy bizonyos gyógyszereket már nem kapunk meg receptre a fenti összegért, egyebek közt a férjem által eredményesen alkalmazott prosztata gyógyszer sem. Kénytelenek vagyunk megvenni. Háromhavi adag ára 45 euró.

Az igazi meglepetés akkor ért, amikor bejelentkeztem az évi nőgyógyászati vizsgálatra. Míndjárt a kezembe nyomtak egy elég hosszú listát, hogy jelöljem meg, melyik vizsgálatot kérem, mert a kassza csak egy vizsgálatot térít meg, amit az orvos szemmel vagy tapintással végez. Minden más, laborban vagy ultrahanggal végzendő vizsgálat azonnal fizetőköteles, nem tartozik a betegbiztosítóra.

Amint a listát elolvastam, felforr bentem a magyar vér. Legszívesebben elrohantam volna, de meggondoltam: számlát kapnék, mert nem mondtam le a határidőt, és megkárosítottam az orvost.

Aztán tanulságos eszmecsere-t folytatam a doktornővel. Megmagyarázta, hogy a betegbiztosító nem a betegség megelőzését szolgálja: a megelőzés saját dolgunk, saját zsebünkől kell fizetni, ha tudni akarjuk, bennünk van-e már a halálos kór. A biztosító csak a gyógyításért fizet. Különben is sok betegség vezethető vissza az egészségtelen életmódra, a helytelen táplálkozásra, mindenki magára vessen, ha megbetegszik. Nekem is túlsúlyom van, nem sportolok eleget, harminc éve fáj a hátam, köszvényes vagyok. Ha tudni akarom, nincs-e ráadásul csonttritkulásom is, 25 euró ellenében megvizsgáltat. Minden harmadik nő szenved 50 éven felül csonttritkulásban, ajánlatos tehát az évenkénti vizsgálat. A vastagbélrák felismerését szolgáló vizsgálat olcsóbb, csak 6 euró.

Úgy éreztem, valakinek érdeke lehet, hogy ne szenvedjek sokáig, és ne okozzak

főlősleges költséget szeretett biztosítóm-nak. Betegedjek csak meg, minek megelőzni a bajt, legalább hamarabb túl leszünk rajta. Gyógyíthatatlan nyavalyákkal igazán kár foglalkozni, ezért győzködik az idős, beteg embereket, hogy adják írásba, kilátástalan helyzetben nem kéri az életben tartó eljárások alkalmazását. – Ami engem illet, csak addig akarok élni, amíg emberhez méltó körülmények között lehetséges, de hogy ez a pillanat eljött-e már, azt magam szeretném eldönteni.

A megélhetési költségek évről évre nőnek, egyre többet kell fizetni a szolgáltatásokért, a villamosjegyért, a villanyért, emelkedik a vízdíj, drágul a tv-előfizetés és még sok egyéb, a nyugdíj viszont nem lesz több. Mi nyugdíjasok pedig kénytelenek vagyunk tudomásul venni, hogy csak problémát okozó, hasznavehetetlen, levegőrontó lények vagyunk. Valahol eltűnt az emberi méltóságunk, mint egy elhagyott csomag, és senki sem adta le a talált tárgyak osztályán.

**Kornagel Kis Piroska
Lipcse**

Az ATTAC Magyarország felhívása Magyarország baloldali erőihez!

A mindannyiunk előtt zajló belpolitikai válság, a szociálliberális koalíció megrendülése, a miniszterelnök politikai bukása immár nyilvánvalóvá tette, hogy nem a kormány, hanem a rendszer van válságban. Másfél évtized alatt a többpárti berendezkedés minden résztvevője vagy eltűnt a parlamenti erőtérből, vagy belső meghasonlásokon átesve, többszörösen leszerepelt. A magyarországi társadalom többsége eddig egyetlen párttal sem volt elégedett, kormányzati ciklusának végén mindegyiket leváltotta.

Az MSzP kétszer is arra kapott megbízást a választók többségétől, hogy ne hagyja az országot lecsúszni az elesett többség és a gátlástalanul gazdagodó kisebbség szomorú országává. Mára kiderült, hogy az MSzP nem képes használható válaszokat adni a globalizációs és belső kihívásokra. Az SZDSZ-ről pedig saját alapítói mondták ki, hogy az emberi és polgári szabadságjogokat számon kérő politikai erőből a harácsoló és korrumpált tőke politikai képviselőjévé züllött. E hibákat és tévedéseket kihasználva a nacionalista jobboldal ügyességének és demagógiájának köszönhetően növekvő népszerűsége tette szert a joggal elégedetlen és elkeseredett tömegek körében.

A magyarországi politikai paletta erői mind megbuktak! Bebizonyították, hogy nem tudják a az emberek többsége javára kormányozni az országot, és nem képesek tanulni kudarcaikból.

A jelenlegi helyzet a dolgozó, munkanélküli és nyugdíjas emberek létfeltételeinek romlásával és elkeseredésük növekedésével az irracionális, szélsőséges, mindenekelőtt nacionalista, sovíniszta, kikeresztő szélsőjobboldali ideológiák térnyerésének kedvez. Ezt bizonyítja a történelem, jelenkorunk Európájának tapasztalatai, valamint a társadalmunkban fellelhető, az elkeseredésben gyúanyagot szolgáltatató népellenes eszmék és szerveződések.

Itt az ideje, hogy egy új, elveiben következetes, nyitott és bátor politikai koalíció szülessen meg, melynek egyetlen rendíthetetlen vezérfonala a neoliberalis globalizációban vesztes többség terheinek enyhítése, kimondottan a legnagyobb (nemzetközi és hazai) tőkék jogainak és nyereszkeedésének korlátozása által.

Egy ilyen politikai erőre vár nemcsak a kárvallottak széles rétege, de a jobb híján eddig más politikai irányzatokat szolgáló és csalódott aktív közéletiek jó része is! A tőkével szemben nyíltan a munka oldalára

álló, a hazai és nemzetközi gazdasági-politikai erőviszonyokkal reálisan számoló baloldali koalícióra!

Ha egy ilyen erő nem jön létre, és nem kér részt hazánk, főleg a kevesek gazdaságának egyre fokozódó terheit viselő többség sorsának alakításából, akkor növekszik annak veszélye, hogy az ország politikai kalandorok vezetésével még a jelenleginél is sokkal rosszabb gazdasági és politikai viszonyok közé kerül.

A vagyonos felső- és középosztály kiszolgáltatása helyett a munka érdekeinek védelme a globalizáció keretein belül sem lehetetlen! A Norvég Királyságban az általam kézben tartott olajvagon hatalmas jövedelmeit rablás és korrupció helyett józan logikával jóléti célokra fordítják. Brazília munkásból lett elnöke, Lula da Silva lépésről lépésre, a polgári demokrácia eszközeivel szorítja határok közé az országában működő multinacionális nagyvállalatokat. Teszi ezt úgy, hogy mindmáig az ultrakonzervatív Bush-kormányzat sem talált fogást rajta. És ezekben a napokban voltak kénytelenek az amerikai uralkodó körök azt is tudomásul venni, hogy Venezuela baloldali elnökét, Hugo Chávezt a választók többsége nem akarja eltávolítani, ahogy ezt az ottani "polgári körök" megpróbálták.

A lakhatást, megélhetést, kultúrálódást széles néptömegek számára biztosító társadalompolitikának lehetnek és vannak ellenségei a vagyonosok oldalán, de ezek többszörösét teszi ki a támogatók száma a rászorulóknak oldalán. Csak el kell dönteni melyikük a fontosabb!

Az ATTAC Magyarország, mint a világpolitikában immár jelentős tényezővé vált nemzetközi globalizáció-kritikai mozgalmak egyik aktív civil szereplője felszólítja Magyarországot minden baloldali szervezetét és állampolgárát, hogy haladéktalanul lásson hozzá **a munkájukból élő emberek sorsával szolidáris, és azért felelősséget vállaló politikai szövetség** kialakításához, hogy a jelenlegi kormányválság a politikai fordulatra szoruló tömegek számára ne a vég, hanem a kezdet legyen!

2004. augusztus 24.

**Az ATTAC Magyarország
Egyeztető Tanácsa**

Juhász Maxim:

Nyiss eget!*

Révész Laci bácsinak kortalan barátsággal

Nyiss eget, tárnát, új csodát

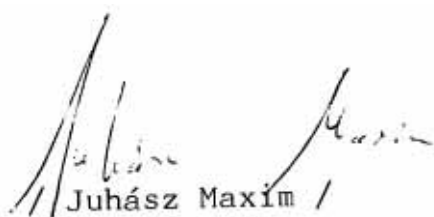
munkásság

hisz zárul e rend ajtaja.

Hol demokráciát kiált

a tőke,

a népnek ott már nincs szava.

Juhász Maxim /

2004. 07. 16.

* Fiatal dunaújvárosi költő ajánlása társaságunk vezetőségi tagjának

IN MEMORIAM TUZA ISTVÁN

Hosszas, súlyos betegség ragadta el közülünk 65 éves korában **Tuza Istvánt**, a Kádár János Baráti Kör országos elnökét, aki életének utolsó pillanataig megőrizte elvhűségét, a társadalom szocialista jövőjébe vetett optimizmusát.

Életútja Egerfarmosról, szegénycsaládból indult. Negyedikes gimnazistaként, 1956 decemberében belép az MSZMP-be. Elvégzi az Egri Pedagógiai Főiskolát. A tanítás mellett úttörővezető lesz. Sok száz diák megbecsülését, szeretetét vívja ki oktató-nevelő munkájával. A Munkásörtségben sajtó csoportvezető lesz, majd 1976-86-ig az országos Pártközpont apparátusában dolgozik, ahonnan a Belügyminisztériumban folytatja tevékenységét, nyugdíjazásáig.

Politikai meggyőződése mellett szilárdan kiáll a nehéz időszakokban is. Ott van 1989-ben a Marxista Egységplatform aktivistái, majd az MSZMP újjáteremtői között. A XIV. Kongresszus sajtófőnöke lesz. Újságíróként tevékenykedve "A Szabadság" is közli írásait.

1993 novemberében ő is azok között van, akiket a Gyorskocsi utcába bezáratlanak a vörös csillag tiltott használatának ügyében.

Harcos kommunistaként tagja a BET "Kézfogás" c. lapja szerkesztőbizottságának, és főszerkesztője a "Munkásjövő" c. MSZMP havi-lapnak. A Marx Károly Társaság tagjaként írásai jelennek meg az egyesület "Dialektika" c. folyóiratában. Egyik kezdeményezője a Kádár János Baráti Kör létrehozásának, melynek előbb alelnöke, majd elnöke lett. Elindítója és hagyományteremtője a VASAS-székházban tartott "Kádár János születésnap ünnepségeknél". Szerkesztőként nevét őrzi a 2000-ben napvilágot látott Kádár-emlékalbum, az "Őrizd a lángot" c. versesfüzet, és számos más kiadvány.

2003 júliusában, a Fiumei úti temetőben tartott Kádár-megemlékezésen utoljára lép a nyilvánosság elé, és emlékezhetett a Baráti Kör névadójára. A méltó síremlékért folytatott gyűjtés aktív elindítója volt, de súlyos betegsége megakadályozta annak általa történő avatását.

Emlékét a család, a harcostársak, elvtársai megőrzik.

Nyugodj békében, Tuza elvtárs!

Ifj. Kerecsényi Zoltán

A MARX KÁROLY TÁRSASÁG KÖZLEMÉNYEI

* *A Társaság vezetőségének augusztus 28-i ülésén, Rozsnyai Ervin* bevezetőjében elemezte a munkásmozgalmat leginkább érintő nemzetközi és belpolitikai időszzerű elméleti és politikai témákat. Eleven vita után *Ferencz Lajos* beszámolt a Társaság ez év első 7 hónapjában végzett tevékenységéről, majd *Wirth Ádám* előterjesztette a Társaság fennállásának 15. évfordulója alkalmából rendezendő elméleti konferencia előkészítésére végrehajtandó feladatokat.

A vezetőség az előterjesztéseket a vitában elhangzott véleményekkel és javaslatokkal együtt tudomásul vette.

Döntés született arról, hogy a "Marxizmus időszzerűsége" címet viselő elméleti konferencia megtartására 2004. november 6-án, 10 - 15 óra között kerül sor. Helye: a VASAS Szakszervezeti Szövetség Bp. VIII. Magdolna utcai székháza. A tervezett programban előadások hangzanak el többek között a jelenlegi világhelyzetről, a mai kapitalizmus ellentmondásairól, az átmeneti szakasz problémáiról, a történelemtudomány és a marxizmus kapcsolatáról, az írástudók felelősségéről. A konferencia részletes programját későbbi időben ismertetni fogjuk.

A konferencia folytatásaként közgazdasági, filozófiai és történelmi szekciókban folytatjuk az elméleti munkánkat.

A konferencia kezdetén és a déli szünetben versek hangzanak el. A konferenciát levezető elnök dr. Wirth Ádám lesz.

A konferencia alkalmából sor kerül baloldali írók könyveinek bemutatására és a "Dialektika", valamint más baloldali folyóiratok árusítására.

A konferenciát előkészítő szervezőbizottság tagjai: dr. Alpár Róbert, Ferencz Lajos, dr. Kohánka András és dr. Wirth Ádám.

A vezetőségi ülésen döntöttek a 2005. január első felében megtartásra kerülő tisztújító közgyűlés előkészületeiről.

* *Szeptember 17-én 16 órakor a Zsigmond-téri előadóteremben tartandó központi fórumunkon* az időszzerű belpolitikai kérdések témában *dr. Krausz Tamás* egyetemi tanár meghívását tervezzük.

* Kérjük társaságunk tagjait és támogatóit, hogy akik még nem fizették be ez évi tagdíjaikat, illetve szokásos adományaikat, azok mielőbb juttassák el *csekken vagy postautalványon befizetéseiket*. Társaságunk és a "Dialektika" fenntartási költségeinek fedezete függ a befizetéseiktől. — Köszönjük!

Alapító tagjaink összejövetelének elnöksége: Wirth Ádám, Szigeti József, Rozsnyai Ervin. A mikrofonnál Ferencz Lajos (Fotó: Dr. Tóth Miklós)

Dialektika

A Marx Károly Társaság időszaki lapja

Felelős kiadó: a Társaság elnöke
1067 Bp. Eötvös u. 2. **Tel:** 342-1068
Szerkeszti: a Szerkesztőbizottság
Felelős szerkesztő: dr. Rozsnyai Ervin
OTP számlasz.: 1171 1041-2085 9590

Nytsz.: 75/763/1997
Internet: www.extra.hu/dialektika
E-mail: dialektika@freemail.hu
Nyomás: Unio-Print Kuvert Kft.
Felelős vezető: Szabó László igazgató